

శహన

ఊరిసరవెల్లి ముదురుకుంటూ వచ్చి, తొండైకూర్చుంది!

హరిదాసుకు తప్పకుండా పిచ్చి ఎక్కింది అనడానికి, ఇరుగూపారుగూ వారికి, తదనంతరం క్రమంగా, సిగ్గుసిగ్గుగా తెలిసిన తార్కాణం, - వాళ్ళ మేనమామకు, ఆ పూట ప్రత్యక్షంగా తారసిల్లింది: కర్మమా అంటూ - ఉత్తరత్ర ఆయనే వైద్యానికి కూడా నడుముకట్టవలసి వచ్చింది:

- అనగనగా, - అవాళ - దొంగచాలుగా దొడ్లోకి దూకి, లేతచిగుళ్ళన్నీ నంజుతూన్న మేకపిల్లను ఒడిసి పట్టుకున్నాడు: మబ్బికగా లాలించుతున్నాడు: బ్రతిమాలుతున్నాడు: అది, వెర్రిగా అరచి, నాలుగుకాళ్ళా గింజుకుని, - ఎగిరి అవతలపడ్డది: పడి, అల్లంతదూరాన బెదురుగా నిలుచుని, మెటికలు విరిచినట్లు ఒళ్ళు విరుచుకుని, - "చూడు, మా ఆయనతో చెప్పి నిన్నేం చేయిస్తానో" అని స్పష్టంగా అర్థమయేంత చూపు చూసి, - యింతలో మామయ్య అలికిడి పొడగట్టి - మొండిగోడమీదికి గంతున ఎగబ్రాకి, - వెలుపలకు ఉరికింది:

హరిదాసు గొంతుకూర్చున్నచోటే చతికిలపడి, - 'కులసతి సిగరికావలె' అన్నాడు "కాదు మామయ్యా! - చూడు ఆ లంజకాన ధీమా! - తనొక్కతే మహోలోకానికంతటికీ ఆడదైనట్లు! - ఎల్లా గింజుకుందో -" అంటూంటే మామయ్య యిదంతా ఛలోక్తి అనుకుని అప్పటికి నవ్వేశాడు:

ఎలాటి అవకతవకప్పని అయినా, ఒకసారి జరిగితే, - అర్థం అయికాకా, అయినా చూసిచూడనట్టుగా పోనీయవచ్చును: రెండోసారైతే, మనసు గతుక్కుమన్నా ఎలాగో సర్దుకుపోవచ్చును: ముచ్చికి ముమ్మాట్లయితే - ఏదో తప్పకుండా ముణిగిందన్నమాటే -

దాసుకు, చదువూ సంధ్యా, అస్తీ పాస్తీ అన్ని హంగులూ పుష్కలంగానే ఉన్నాయి. ఇలాంటివాళ్ళకి ఐదవతనానికి కూడా, లెక్కప్రకారం ఏ కొరతా ఉండకూడదు, - కాని, - చదివిన చదువు, వంటబట్టి, ఎందుచేతనో ఉన్నట్టుండి, - వెర్రితలలు - ఒక్కటికాదు వేయి - వేసుకొచ్చింది:

వాడి వైఖరిలో ఏమీ పిచ్చలేదు: మాటపొందికలో తడబాటు లేదు: అర్థంకాని ధోరణికాదు: కాని, అంత సులువుగా - యీ కలికాలంలో - ఆచరణలోకి పెట్టడానికి మటుకు అనువుకాదు: అదే వచ్చిన చిక్కు: పిల్లవాడిలో మరో అవలక్షణమంటూ ఏమీ లేదు:

అసలు యీ బెడద పుట్టుకురావడానికి కారణం వినాయక చవితి కథ: అందులో ఓ రుషి, - సంతానంకోసం వచ్చిన ఓ రాక్షసరాజు యిల్లాలిని ఏనుగక్రింద మార్చి, తానూ అదేధోరణిలో పడి, - వరమిచ్చి సంపుతాడు: - ఏమిటి ఈ మార్పులో

ఉండే పోహణి, అని లేతబుద్ధి అరా తీయడం మొదలుపెట్టింది: మనుష్యులకూ
జంతువులకూ మమకారం విషయంలో గ్రంథాంతరాల్లో సవాలక్ష గ్రంథం ఉంది:

“రుష్యశృంగుడి తల్లి ఎవరు? - అశ్వత్థామ పుట్టువేమిటి?

గ్రీకుపురాణాల్లో స్వామివారు, - ఓ చిన్నదానికోసం హంసై - మరో
చిన్నదాన్ని దోచుకుపోయేందుకు బసవన్నె, మరో శృంగారఘట్టంలో నరమృగమై -
ఇలా వీలైనంతవరకూ పశుధర్మమేగా సోగించింది?

దేవతలూ రుషులూ చిద్వినియోగంచేసి, - అనుష్ఠించిన ధర్మాన్ని, - సామాన్య
మానవులు మటుకు -”

ఊకీగా యిదీ ధోరణి, - మామయ్య కంటపడుతూన్నవే, - ప్రయోగ
విధానాలు!

దాసుతో తర్కించి ప్రయోజనం లేదు: దేవతలూ దేవకల్పలూ స్వచ్ఛందులనీ,
వాళ్లు చేసినట్టు మనంచేస్తే లోకం ఊరుకోదనీ: ఊరుకోలేదనీ, పాతనిబంధన
శిక్షాస్ఫూర్తిలో - ఇలాంటి ముచ్చటపడ్డవాళ్ళను, - రెండు జీవాల్నీ కట్టగట్టి నిప్పలో
పారవేయమని అనుశాసనం ఉందనీ, - మనువుకూడా ‘పశువేశ్యాది గమనే-’ ఈ
హంశంమీద నిప్పలు చెరిగాడనీ - ఇలా వాదించినా, నచ్చచెప్పాలని ప్రయత్నించినా,
- దాసుకు ఈ కబుర్లకు అన్నింటికీ విరుగుళ్ళు తెలుసు.

ఇలా ఉంటే మేనల్లుడు బ్రతికి బట్టకట్టలేడేమోనని మామయ్యకు కొండల
పెట్టు భయం వేసింది. ఏమిటా ఉపాయం అనుకున్నాడు! తోచక, మొండికేసి,
- తనతో వచ్చేయమన్నాడు!

“ఏం-ఎందుకూ?-ఇక్కడలేంది అక్కడేముంది?” అన్నాడు దాసు:

“ఏముందో చూద్దువుగానిగా? -” ఇంతకంటే తెగించలేకపోయినాడు: స్వవిషయంలో:
కాని, ఏబైఏళ్ళ - యీ నడుమను, అగ్రహారంలో వాటిల్లిన పచ్చిబూతులన్నీ మరింత
పుష్టిగా వర్ణించి చెప్పి - “ఇప్పటికి మా ఊరేం చెడిపోలేదు, అలాగే వుంది?
వచ్చి దాఖలా చూడవచ్చు!” నన్నాడు: కవి కంఠపాశంలో, వక్షోజద్వితయానికి
తగిలించిన ఉపమానాలన్నీ గడగడ ఏకరువుపెట్టాడు! అంతా విని, దాసు - “నీ
కంఠశోష చాలిస్తే - అలాగే వస్తా” నన్నాడు! మామయ్య ఉక్రోషం చంపుకుని -
సంబరపడ్డాడు.

శాంతతండ్రి పంపించిన భోగంచానలు, - లడ్డూ కంబుల ఏపుమీద, రుష్యశృంగుణ్ణి
పడవ ఎక్కించినట్టు - మేనమామ ఎలాగైతేనే హరిదాసును స్వగ్రామంనుంచి మకాం
ఎత్తించి, తన ఊరు జేర్చాడు:

ఇలా తీసుకురావడంలో, రెండు కిలుకులు ఉన్నాయి. మామయ్య మామగారు,
మంచి కట్టుదిట్టమైన భూతవైద్యుడు! పిల్లనిచ్చిన మామగారనే పలచదనంకొద్దీ,
ఆయన తాహతుమీద, మామయ్యకు ఎన్నడూ యీసడింపే కాని, ఆయన
సంపాదన చూసినతరువాత, - ఆయన కట్టిన తాయెత్తూ, పెట్టిన విభూతి పనిచేసి
బాగుపడ్డవాళ్ళను చూసిన మీదట - ఇది అంతా భేషజం కాదు, - ఇందులో
ఏ వీసపాలో పస ఉండకపోదు అనే నమ్మకం ఎడనెడ పొడసూపినా, అది
క్రమేణ ముదిరి, ఆయనమీద గౌరవంక్రింద మారుతుండేమోనని, - వీలైనంతవరకూ
ఎంచులు పెడుతూండేవాడు:

తీరా, దాసుస్థితి యీ రీతయిన తరువాత - యిది, మందూమాకులవల్ల అయేపనికాదు - ఆ ముసలాయన్ను మంచిమాట చేసుకుంటే ఎలాగో ఓలాగు సాధకం చేస్తాడు, - అనుకున్నాడు: ఏదో గ్రహం ఆవేశించబట్టే, - ఎన్నడూ, వయసుకొద్దీ కలలో అయినా ఉలికిపడే అలవాటెరుగని అమాయకుడు - రుషివంటి కుర్రవాడు, - ఇలా జంతుజాలంతో సరసాలాడటం ప్రారంభించాడు. అంతేకాని మరొకటి అయిఉండదని నమ్మాడు: అదోహాటి!

రెండో కిటుకు ఏమంటే - ఇంట్లో ఎదిగి ఈడేరినపిల్ల సిద్ధంగా ఉంది: ఎలాగూ వచ్చే వైశాఖమాసంలో ఇద్దరికి ముడిపెట్టాలనే అనుకుంటున్నారాయెను - వీనాడో - శుభం - అనుకున్నారాయెను:- అది కంటిఎదుట మెలగుతే, - మేనత్త కొడుకేకనుక సిగ్గువిడిచి యోగక్షేమం కనుక్కుంటే - ఆ రంధిలోపడి అయినా, యీ గొడవ మానుతాడేమోనని - అదో ఆశ!

వచ్చిన మరునాడే, - ముసలాయన ప్రయత్నంచేసి చూశాడు, శతవిధాల - ముగ్గులోకి దించాలని: కాని, - దాసు సిగపాయ అందిందికాదు: చివరకు ఆయనకు విసుగెత్తి బింకంచెడకుండా - 'ఇదేదో అపూర్వప్రయోగం అయిఉంటుంది: అలాటిదేగనుక అయేపక్షంలో, - అసలువాడు దయతలచి ఉపసంహరిస్తేనే తప్ప, - అన్యడికి, ఆ ప్రక్రియ సాధ్యం కాదన్నాడు:

అయినా, ఈ కొసవెరివల్ల, ఎవరికీ ఏమీ చెరుపు లేదు గనుక, - విధికి, చేసుకున్న కర్మకూ వదిలిపెట్టి, - జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి చూస్తూ ఉండటంతప్ప, - గత్యంతరం లేదని సలహా యిచ్చాడు: మామయ్యకు ముసలాయన అశక్తత చూసి నమిలి మ్రింగేద్దామన్నంత కోపంవచ్చింది కాని, ఆయనమీద విరుచుకు పడడం వృధా కంఠశోష అని, ఊరుకున్నాడు:

రెండో ఎత్తు వేద్దామనుకున్నాడు:

కాని, ఇందులో సవాలక్ష హంసపాదు లున్నాయి: ఊళ్లో ఎవరింట్లోనో రాచకార్యమైతే, పిల్లదాన్ని చేరదీసి, - అరమరిక లేకుండా తతంగం యావత్తూ నూరిపోసి, - శ్రమ లేకుండా పొక్తుపరచి ఉండేవాడే!-

కాని, ఇక్కడ, - కన్నబిడ్డ: తానుగా కదిపి చూసేందుకు వీలులేదు: పోనీ, - చూపెడితే అందుకుపోయే మచ్చా అంటే, యింటి ఆనవాయితనుబట్టి పిల్లది, ఏమాత్రమూ నోట్లో నాలుక లేకుండా, పచ్చి మడిగా పెరిగింది: నట్టింటికి వచ్చినవాడు, సాక్షాత్ మేనత్తకొడుకు, - నేడో రేపో కాబోయేనాధుడు, అని బొడ్డు ఊడినప్పటినుంచీ తెలిసేవున్నా - బేజారుగా సిగ్గుపడటం, తలుపుచాటున నక్కడంతప్ప, - ఆ చిన్నదానికి, - ఆ కవళికలో మరో ఆలోచనే ఉన్నట్టు పొక్కడం లేదు: అలాటి ఇతికర్తవ్యతామూఢురాలిచేత ఇంత నిర్వాహకం చేయించాలి! ఎలా?

ఇంట్లో ఉన్నదల్లా, తానూ, తన యిల్లాలూ, కూతురు కామాక్షి పల్లెటిదిక్కు - అనాదిగా కలిగిన సంసారం కావడంవల్ల, లంకంత లోగిలీ - అభాండంలాగా పెరడూ: యావజ్జీవమూ, మనిషీ - మనిషీ కంటపడకుండా - ఆ యింట కాపురం చేయవచ్చు: ఇల్లు కుశలమైతే - ఎదుటపడక తప్పదు - అలా అయితే -

క్రమంగా సిగ్గు మాసిపోయి, - కన్ను చనువన్నా ఏర్పడేది.

పోనీ; - అలాటి ఏర్పాటేదన్నా చేస్తే -

అలూమగడూ అలోచించుకుని, - పొరుగుారి తీర్థానికి ప్రయాణం కట్టారు: యింట్లో చిన్నవాళ్ళనిద్దరినీ దిగవిడిచి: మర్నాడుదాకా రామన్నారు: మేనమామ వెళుతూ వెళుతూ దాసుతో - "సిగ్గుపడక ఏంకావాలంటే అది అడిగి చేయించుకో!" అని మరీమరీ చెప్పాడు: కూతురికి, తల్లికూడా చెప్పదగినంతమట్టుకు బుద్ధులు చెప్పింది: ముసలాయనతో, - వీళ్ళనోకంట కనిపెట్టి ఉండమని చెప్పి - వాళ్ళు చక్కాబోయినారు: మర్నాటికల్లా తిరిగివచ్చారు:

వచ్చినతరువాత విచారించగా తేలిన సారాంశమేమిటంటే - పిల్లదివెళ్ళి తాతగారింట్లో కూర్చుంది: దాసు యింట్లోనే స్వయంపాకం చేసుకుని నిశ్చింతగా భోజనంచేసి, - పడుకున్నాడు: సంజెపూటన్నా తనయింటికి వస్తాడేమోనని, - ముసలాయన పిలవడానికి వెళ్లేసరికి, - పళ్ళురాలినంతపన్నె, - పశువుల సావడిదగ్గర పడిఉన్నాడు: ఏమిటిరా నాయనా అంటే! ఉలకడు పలకడు -

మేనమామకు, కూతురిమీద వల్లమాలినంత కోపం వచ్చింది. "నీవు మనిషివా- పశువ్యా?" అని, ఒకటికి పదిసార్లు అన్నాడు: కాముడు మొగం యింతచేసుకుని, - పోయి పశువులశాలలో ఒక గడ్డి మేటమీద వాలింది:

మేనమామ కూతుర్ని తిడుతూంటే - ఒక్కొక్క విడతకూ దాసు ముఖంలోకి, ఓ కొత్తకాంతి వచ్చింది: పిల్లదాని వెనువెంటే వెళ్ళాడు: దాసును పొడకట్టి కొట్టంలో ఉన్న లేగలు, - కుమ్మే ఉరవడికోసం నడుములు రిక్కించినాయ్- దాసు తిన్నగా, - కాముడి పడిఉన్న చోటు చేరుకున్నాడు:

పూర్వకాలంలో, గ్రీకుదేశపు కథల్లో - ఓ తమాషా సంఘటన ఉంది: ఓ చక్రవర్తికి, - మనిషి ఒళ్ళు, ఎద్దుతలకాయతో రాక్షసిబిడ్డ పుట్టుకొచ్చింది: అదే, సింహం తలకాయ అయితే, తండ్రి జాగ్రత్తపడి ఉండేవాడేమో, - కాని - ఎంత కుమ్మేధీమా ఉన్నా పులుమేసే జాతేకదా ఫరవాలేదు అనుకుని, - పుట్టుక గోప్యంగా ఉంచాడేతప్ప, మరేం కట్టుదిట్టాలు చేయలేదు. అది దేశానికి ఉపద్రవంగా పరిణమించింది: పిల్లవాడు ఎదిగినకొద్దీ - ఎద్దుతలకాయ, - కోరలు పెంచి, - మాంసంతప్ప మరోపదార్థం ముట్టకుండా, - కనబడ్డ ప్రాణినల్లా చీల్చుకుతినడం మొదలుపెట్టింది: అంతటితో, కన్నతండ్రి కళ్ళు తెరిచి, - తగిన బందోబస్తు చేశాడు: ఎలాగంటే -

నెత్తిమటుకు ఎద్దైనా, - ముప్పొత్తిక మువ్వీసం ఎత్తింది మనిషిజన్మకదా, - విపైన అడగాలి సోకితే, - ఆ ధూకుడుతగ్గి లొంగిపోవచ్చు అని ఎవరో సలహాచెప్పగా, - ఆ ప్రయత్నమే చేసిచూశాడు తండ్రి: కాని అది బీభత్సంగా పరిణమించింది: దోసులోపడ్డ పిల్లలు పొలికేకలు పెడుతూంటే, - వింటూన్నవాళ్ళూ అది తొలి లెదురనుకున్నారు: తీరా చూసేటప్పటికి - ఎముకలుతప్ప ఏమీమిగలలేదు: ఆ రాక్షసిబిడ్డకు అకలిలో తేడాలు తెలియవు: కంటపడ్డ ప్రాణిని నమిలి మ్రింగడమే తప్ప మరోవిధంగా అనుభవించడం తెలియదు - ఎవరో చేయిచేసుకుని హతమార్చేదాకా, - అలాగే బ్రతికాడు-

కాముడు బళ్ళో చదువుకున్న పుస్తకంలో, ఈ కథ - పెద్ద బొమ్మలతో సపో-ఉంది:

బావ రంకెవేశాడు: విని, ఒళ్ళు తెలిసి తల ఎత్తి చూసింది: దాసు అచ్చంగా పుస్తకంలో రాక్షసుడల్లనే కనిపించాడు: ఇంకో అడుగు ముందుకు వేస్తాడు: పట్టుకుంటాడు: అప్పడంవిరిచినట్లు ఒంటిచేత్తో పెళపెళలాడించి మెక్కేస్తాడు:

ఆ నిలుచుకున్నది-బావకాదు: ఏదో రాక్షసి, - రాక్షసికాదు-అదో జంతువు: చేలో మేసే జంతువుకాదు: ఏదో మెకం:- తరతరాలుగా అడవుల్లో, కీకారుకోనల్లో ఆలమందల్ని మేపుకుంటూ చేతివాడి మీద వర్ణిల్లిన జాతి, - కొండకూ కోనకూ, ఆ నిర్భయానికీ దూరమై, - ఏనాడో ఆపాటిసత్తువ క్షీణించిపోయినా, - అలవోకగా అట్టిగర్భంలోంచి బడబా, తలవిసిరినట్లు, రవ్వంతగా రగిలింది; కప్పదండె, - ఎగిరి అందుకుని, - కాముడు, గుండె విచ్చుకునేట్లు తన్నింది దాసును; కూళినకళేబరాన్ని, యివతలకు యీడ్చుకువచ్చి పడేసింది: మోపుతాడు సడలిన గడ్డిమేటికిమల్లే పడిఉన్నాడు దాసు: చూసి, - నవ్వుచ్చి నవ్వింది.

అకలింపై - మామయ్య ముసిముసి నగవులతో యింట్లోంచి వచ్చాడు: చూసి చూడటంతోనే - "ఏమిటే!-" అన్నట్లు నిర్ఘాంతపోయినాడు:

కాముడు, నసుగుతూ, - "ఎలాఉన్నాడు - బావ?" అంది.

"బ్రతికి ఉన్నాడా?" అని మామయ్య దడవెత్తుకొచ్చి అడిగాడు. అడుగు ముందుకు వేశాడు: కాముడు ఆపేసింది:

"బ్రతికితే మనల్ని బ్రతకనివ్వడు!-"

"-నివ్వక?"

"అందర్నీ భోంచేస్తాడు: అది నీ కిష్టమేనా?-అందుకోసమే వెంటబెట్టుకు వచ్చావా?-"

ఇంతలో, కాముడుతల్లి వచ్చింది, నీలాటి రేవునుంచి; ఆ వెనుకాలే తాతగారు వచ్చారు: ఆ వెంట మరికొందరు ఇరుగు పొరుగువారు మూగారు:

"అనుకున్నంతా జరిగిందన్నమాట! ఆ భూతం మ్రింగేయకుండా విడుస్తుందా!-నేను అప్పడే అంటినిగా!" అని ముసలాయన స్వస్తి ప్రారంభించాడు.

మామయ్య, - కొరకొరలాడుతూ, "చంపింది ఈ భూతం,-" అని పొల్లుకేకవేసి, - తనకూతురే మేనల్లణ్ణి హతమార్చిందని, - యాగీ మొదలెట్టాడు!

ఎవరుమటుకు ఏమంటారు? - కళ్ళయెదుట ప్రత్యక్షంగా కళేబరం కనబడుతూండె - కన్నతండ్రి ఖచ్చితంగా చెబుతూండె- అయినా, - ఏమీ అనకపోతే, బాగుండదని, కొందరు, నిట్టూర్పుగా యధాలాభంగా, - "అయ్యోపాపం!" అని గొణుగుకుంటూ చల్లగా ఎవరికివారు జారుకున్నారు:

ఇంటిలిపాదే - మిగిలింది: ఇక ఏమిటి కర్తవ్యం?- ఎవరూ తర్జనభర్జన పడనక్కరలేకుండా, - దాసే పరిష్కారం చేశాడు: ముక్కి, మూలిగి, కళ్ళు తెరిచాడు: దాహమని సైగచేశాడు: త్రాగి లేచికూచున్నాడు:

"ఎలా బ్రతికాడా?" అని అందరికీ వల్లమాలిన ఆశ్చర్యం: బ్రతికితే మళ్ళీ తంటాయేగదా, అని తలచుకొని హడలు: ముసలాయన సర్దిచెప్పి, అందరికీ ఇలా ధైర్యం పోశాడు:

“ఎలా బ్రతికాడా? - దెబ్బతిన్నది, - భూతంకాని, - వీడుకాదు: దానికి గింగురులెత్తితే, - అవలంబనంగా ఉన్న యీ కాయం చట్టయిపోయింది: దాని త్రోవను అదిపోయింది: మనవాడు మనిషిల్లే బ్రతికాడు - చూడండి ఆ నీరసం!-”

దాసు, నిజంగానే బ్రతికాడు: క్రమంగా రెక్కొని ప్రజల్లో పడ్డాడు: కాని, - అంతా, గతమంతా మరచిపోయినాడు! చదువుకున్న చదువంతా తుడిచిపెట్టుకుపోయింది! పిచ్చకవళిక ఏమీలేదుగాని, వంచిన తల యెత్తడు: అడిగితేనే తప్ప సమాధానం చెప్పడు: నవ్వు ఏడ్చూ ఈ రెండూ కూడా లేవు:

మునుపు వాడంటే హడలిపోయిన జనాభా - ఇప్పుడు జాలిపడుతూంది: “ఇలాంటి బ్రతుకు, - ఏం బ్రతుకు!” అంటుంది: “ఇదీ ఒకరకం పిచ్చే” అంటుంది:

కాముడికి పెళ్ళికాలేదు: ఎవడూ చేసుకునేందుకు ముందంజవేసి రాలేదు: కథలో లోతుపాతు తెలియకపోయినా, - “ఎద్దంటి మేనత్తకొడుకును ఎగిరి గుండెల్లో తన్నింది, - మన్ని బ్రతకనిస్తుందా” అని, - అయిన ఈడువాళ్ళందరూ బెదిరిపోయినారు:

కాముడికి ఈ చీకూచింతా ఏమాత్రమూ లేకపోగా, - ఆ మాట ఎత్తితే విరగబడి నవ్వుతుంది: ఇలా అంటుంది:

“మాకు పెళ్ళికేం తక్కువ? - మా బావకడుపునో కాయకాస్తే. వాణ్ణి కట్టుకుంటా:-బావకా, - నాకో కూతురు పుడితే దాన్ని మెడకు కడతా-”

“మేనత్త మేనమామ బిడ్డలు-దీనికీ పిచ్చికాదుగద!” అని ప్రజలు అనుకోవడం కద్దు! ఇంతకుమించి కథ పెగలదు...

